

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації
Управління освіти і науки Сумської міської ради
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Південноукраїнський національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Лебединський педагогічний коледж імені А.С. Макаренка
Путівльський педагогічний коледж імені С.В. Руднева

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ

МАТЕРІАЛИ

*V Всеукраїнської науково-практичної конференції
для студентів, магістрантів та молодих науковців*

27-28 листопада 2019 року

ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ.....	87
Руслана Степаненко	
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ СПІЛКУВАННЯ З ОДНОЛІТКАМИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	92
Олена Філонова, Олена Гаврило	
МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	95
Марина Хахуля	
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ГІГІЄНИЧНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ВІКУ	99
Аліна Шпетна	
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНОГО МАЛЮВАННЯ	102
Анна Штоколова, Євдокія Харькова	
ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПЕРЕКАЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ	107
Алла Яровенко, Антон Вертель	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	111

СЕКЦІЯ №2
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ

Маріна Андрухей	
МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	115
Влада Бірюкова, Наталія Рудічева	
ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ	118
Наталія Бойко, Наталія Павлуценко	
ПІДГОТОВКА ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО УМОВ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	122
Аліна Вакуленко, Наталія Павлуценко	
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЗНАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ.....	125
Світлана Вакуленко	

музики є не тільки навколишній світ, а й сама людина, її духовний світ, мислення, мова. Музичний образ по новому розкриває перед людьми особливості предметів і явищ дійсності. Увага дитини немовби зосереджується на предметах і явищах, які в новому світлі відкрила перед нею музика, і її думка малює яскраву картину. Музична мелодія пробуджує в дітей яскраві уявлення. Під впливом музики діти розвивають свою уяву, вчать говорити про те, що вони уявляли.

Висновки. Патріотичне виховання школярів завжди мало неабияке значення, адже школа вносить свій внесок у формування людини.

Уроки естетичного циклу, і музика зокрема, мають великий вплив на підсвідомість (на емоційному рівні дитини). Підбір відповідного репертуару (вітчизняних, зарубіжних композиторів, зразків народної музики), виховують в дитині любов до рідних місць, до людей, почуття гордості за історію країни, її кращих представників, оптимістичну віру в свої сили і світле майбутнє країни і свого народу.

Перспективи дослідження. Стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми, серед перспективних напрямів вбачаємо визначення засобів патріотичного виховання молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анікіна Т. О. Патріотичне виховання майбутніх учителів музики засобами художнього краєзнавства: автореф. дис....канд.пед.наук: Т. О. Анікіна; АПН України; Інститут педагогіки. – К., 1993. – 19 с.
1. 2. Арчажникова Л. Г. Теорія і методика музичного виховання. Програма для вищих педагогічних учбових закладів / Арчажникова Л. Г. – Київ, 2000. – 309 с.
2. Березін А. М. Психологічні чинники формування національної свідомості / А. М. Березін. – К.: Практична психологія та соціальна робота, Луцьк, 2007. – 56 с.
3. 4. Бех І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. М. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.
4. 5. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. / О. Я. Ростовський – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.

**Влада Бірюкова,
Наталія Рудічева**

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди*

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ

Анотація. У статті розкрито поняття «готовність до навчання в школі» та «емоційно-вольова готовність»; висвітлено основні фактори та причини формування емоційно-вольової неготовності до навчання старших дошкільників.

Ключові слова: готовність, емоційно-вольова готовність, довільна поведінка, діти, старший дошкільний вік.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. У наш час важливим аспектом в

навчально-виховному процесі є забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти, яка залишається однією з найскладніших і невирішених проблем сучасної педагогіки. У зв'язку з переходом дитини з дитячого садка в школу існує ряд проблем: труднощі прийняття дитиною на себе нових соціальних ролей, проблема адаптації дитини до шкільного режиму через несформовану стійкість нервової системи, відсутність реакцій гальмування, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, недостатній розвиток емоційно-вольової сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних вчених Л.Виготського, Л.Божович, О. Запорожець, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Леонт'єва, О. Моляко, С. Рубінштейн, В. Худенко свідчать про виняткове значення формування емоцій і волі як центрального фактора психічного розвитку та адаптації дітей у суспільстві.

Мета статті – розкрити сутність основної складової готовності дитини до школи – емоційно-вольової готовності дитини до школи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів. Вивчення психолого-педагогічної літератури дає можливість стверджувати, що під поняттям «готовність дитини до навчання у школі» розуміємо комплекс якостей, що забезпечують уміння вчитися (Л. Артемова, О. Запорожець, О. Леонт'єв, О. Люблінська, В. Мухіна). Готовність до навчання у школі, на думку О. Запорожця, «є цілісною системою взаємозалежних якостей дитячої особистості, зокрема особливості її мотивації, рівня розвитку пізнавальної, аналітико-синтетичної діяльності, ступінь сформованості механізмів вольової регуляції дій тощо» [3, с. 32].

До компонентів готовності до шкільного навчання можна віднести інтелектуальну, мотиваційну (особистісну) і емоційно-вольову готовність. Будь-який компонент структури, як і вся структура в цілому, важливий як для того, щоб навчальна діяльність дитини була успішною, так і для якнайшвидшої адаптації до нових умов, безболісного входження в нову систему відносин [1].

Емоційно-вольова готовність дитини до навчання в школі полягає в тому, що дитина в змозі управляти своєю поведінкою і емоціями, своєю пам'яттю, увагою, мисленням, стежити за своєю мовою, вчасно підключати увагу, діяти за інструкцією дорослого, вміє зосереджуватися тощо. Істотним досягненням старших дошкільників є оволодіння ними деякими способами запам'ятовування і пригадування сприйнятої інформації. Те, що дитини прагне осмислити те, що сприймає, є показником успіхів у розвитку логічного мислення.

Занурення в систематичну навчальну діяльність спирається на сформованість у дитини вольових функцій: довільності пізнавальних процесів; вміння управляти своїми діями, що забезпечують успішність у навчанні; здатності стримувати імпульсивні і надмірно емоційні сплески [4]. Усе це необхідні умови для того, щоб першокласник зміг освоювати

навчальну інформацію, долати труднощі, виявляти організованість і наполегливість у новій для нього діяльності.

Довільність у поведінці дитини проявляється в навмисному заучуванні вірша, у здатності подолати безпосереднє бажання, відмовитися від привабливого заняття, ігри заради виконання доручення дорослого, громадського доручення, надання допомоги мамі, а також у здатності подолати страх (увійти в темну кімнату, у кабінет стоматолога і т.д.), подолати біль, не заплакати коли дитину образили. Слабкий розвиток довільної поведінки проявляється в тому, що дитина: не слухає вчителя на уроках, не виконує завдань; не вміє працювати за правилом, за зразком; порушує дисципліну.

Емоційно-вольова готовність насамперед визначається рівнем організованості дитини: здатність підкоряти власні дії певній меті, вірно виконувати завдання вчителя, планувати власні дії, контролювати зовнішні і внутрішні процеси, проявляти наполегливість при виконання завдань

Порушення емоційно-вольової сфери найчастіше проявляються в підвищеній емоційній збудливості, підвищеній виснаженості нервової системи. У старшому дошкільному віці діти відрізняються надмірної вразливістю, схильністю до страхів, причому в одних переважають дратівливість, рухове розгальмування, у інших боязкість, сором'язливість, загальмованість [2].

Підвищена емоційна збудливість нерідко поєднується з плаксивістю, дратівливістю, примхливістю, реакціями протесту та відмови йти до школи. У нормі ж повинні бути позитивні емоції по відношенню до майбутнього етапу свого життя. Якщо замість радісного нетерпіння дошкільник висловлює побоювання і невдоволення з приводу школи, має місце страх. Небажання говорити про школу або негативні фантазування на шкільну тематику є дуже серйозним сигналом, що дитина може потрапити в стресову ситуацію як тільки підійде час навчання [5]. Такі діти потребують «переформатування» свого ставлення до майбутньої ролі учня, яка неминуча з настанням шкільного навчання.

Є. Ізотова умовно виділяє три найбільш виражені групи «важких дітей», що мають проблеми в емоційній сфері перед вступом до школи.

До першої групи відносять агресивних дітей. Безумовно, у житті кожної дитини бували випадки, коли вона проявляла агресію, але виділяючи дану групу, звертається увага на ступінь прояви агресивної реакції, тривалість дії і характер можливих причин, деколи неявних, що викликали афективну поведінку [5].

Друга група – емоційно-розгальмовані діти. Ці діти на все реагують дуже бурхливо: якщо вони висловлюють захоплення, то в наслідок своєї експресивної поведінки заводять усю групу, якщо вони страждають, то їх плач і стогін будуть занадто гучними і зухвалими [5].

Ще одна група – це тривожні діти. Вони соромляться голосно і явно виражати свої емоції, тихо переживають свої проблеми, боячись звернути

на себе увагу. Тривожні діти відрізняються особливою чутливістю, підозрілістю і вразливістю [5].

До основних факторів, що впливають на емоційно-вольові порушення груп важких дітей, відносяться: природні особливості (тип темпераменту) та соціальні чинники (тип сімейного виховання; ставлення вчителя та оточуючих до дитини) [4]. Рівень емоційно-вольової, як і мотиваційної, готовності до школи залежить від тих умов, у яких дитина зростала до школи у дитячому садочку і, особливо, у сім'ї. Діти, які виховувалися у доброзичливих умовах, мали від дорослих належну підтримку у пошуках, прагненні до самостійності, різноманітних творчих заняттях, як правило, готові до школи. Високий рівень активності позитивно позначається і на розвитку в них таких особистісних якостей, як самостійність, упевненість, вони вміють радіти, коли вдається виконати складне завдання; іноді через невдачу можуть і поплакати, не боячись, що над ними сміятимуться, здатні розібратися у труднощах, помилках, швидко забувають ті чи інші прикраси, що трапилися під час занять, ігор [4].

По-іншому ситуація складається у дітей, яким у дома бракувало необхідної теплоти, турботи, які не відчували поваги до себе, захищеності. Як правило, батьки позбавляють таких дітей товариства ровесників, намагаються ізолювати її, не заохочували до проявів самостійності. Такі умови постійно пригнічують дитину і призводять до відповідних наслідків [4].

Причинами порушення емоційного неблагополуччя дітей також можуть бути неузгодженість вимог до дитини вдома і в дитячому саду; порушення режиму дня; надлишок інформації, одержуваної дитиною (інтелектуальне перевантаження) [6].

Висновок. У ході аналізу психолого-педагогічної літератури дійшли висновку про те, що «емоційно-вольової готовності дитини до навчання у школі» є цілісний показник, що характеризується здатністю до тривалого виконання не дуже привабливих для неї завдань; саморегуляції та організованості в навчальній діяльності, а також здатністю до емоційно-вольових проявів. Педагогу необхідно знати особливості емоційно-вольової підготовки кожної дитини для надання допомоги, а батьки повинні заохочувати самостійну діяльність, щоб допомогти дитині тренувати довільність пізнавальних процесів, пробуджувати бажання та волю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. *Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія.* / А.М. Богуш. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004. – 376 с.
2. Венгер Л. А. *Психологическая готовность ребенка к школе.* / Л. А. Венгер. // *Вопросы психологии.* – 1984. – № 4. – С. 12-14.
3. Запорожец А. В. *Интеллектуальная подготовка детей к школе.* / А. В. Запорожец // *Дошкольное воспитание.* – 1977. – № 8. – С. 30-34.
4. Иванова Л. В. *Исследования формирования психологической готовности детей к школьному обучению.* / Л. В. Иванова, Н. В. Пермякова. – Челябинськ : Контекст, 2015.

5. Изотова Е. И. Эмоциональная сфера ребенка: теория и практика : учеб. пособ. для студ. высших учеб. заведений. / Е. И. Изотова, Е. В. Никифорова. – М. : Издательский центр «Академия», 2004.
6. Удовенко М. Діагностика психологічної готовності 6-річних дітей до навчання в школі. / М. Удовенко. // Початкова освіта. – 2003. – № 18 (210). – Травень. – С. 14-46.

**Наталія Бойко,
Наталія Павлуценко**
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПІДГОТОВКА ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО УМОВ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються особливості перебігу процесу підготовки першокласників до умов шкільного навчання, висвітлюється поняття «підготовка першокласника до навчання у школі» як педагогічна проблема.

Ключові слова: підготовка дитини до навчання, діти шестирічного віку, шкільна зрілість.

Постановки проблеми. Початок навчання дитини в першому класі – складний і відповідальний етап її життя. Дитина зазнає багато змін. Це не лише нові умови життя і діяльності – це й нові контакти, нові стосунки, нові обов'язки. Змінюється соціальна позиція, соціальний інститут навчання і виховання, навчальна діяльність стає провідною. Змінюється все життя дитини. Саме в ці перші місяці починають формуватися системи відносин дитини зі світом і самим собою, стійкі форми взаємин з однолітками і дорослими, базові навчальні настанови, які в істотній мірі визначатимуть у подальшому успішність її шкільного навчання, ефективність стилю спілкування, можливості особистісної самореалізації у шкільному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою підготовки дитини до навчання у школі займалися такі науковці України і зарубіжжя, як Л. Виготський, Г. Костюк, Л. Божович, Л. Венгер, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, Я. Коломинський, Є. Панько, Є. Проскура та ін. Особливе місце проблема підготовки дітей до навчання у школі займає у творчій спадщині видатного педагога-фундатора В. Сухомлинського.

Мета статті полягає у висвітленні основних педагогічних характеристик готовності дитини до навчання в школі.

Виклад основного матеріалу. Поняття «готовність до шкільного навчання» вперше було запропоновано О. Леонтьєвим. Вступ дитини до школи – важлива подія у її житті. Діти по-різному переживають її залежно від психологічної готовності. Більшість дітей охоче йде до школи. Діти включаються в навчальну діяльність, яка стає провідною в їх житті. Перехід дітей на положення школярів зобов'язує їх вчасно вставати, приходити до